

Dailininkas tapytojas, literatas, publicistas, pedagogas.

Gimė 1920 m. rugpjūčio 10 d. Kremenčuke (Poltavos sritis, Ukraina). Tėvai ir sesuo žuvo 1941 m. vasarą Anykščiuose – buvo sušaudyti vokiečių okupacijos pradžioje kartu su kitais Anykščių žydais. Brolis Josifas Baranikas – kalbininkas lituanistas, emigrantas JAV.

Tėvams persikėlus iš Ukrainos į Lietuvą, vaikystėje R. Baranikas augo ir mokėsi Anykščiuose, baigė žydų pradžios mokyklą, 1935 m. – Anykščių progimnaziją. Mokykliniais metais pamėgo dailę ir literatūrą.

1936–1938 m. jis toliau mokėsi Kaune. 1938 m. R. Baranikas išvyko į JAV studijuoti humanitarinių mokslų. 1942–1945 m. jis buvo mobilizuotas ir tarnavo JAV kariuomenėje, dalyvavo Antrajame pasauliniame kare. 1946–1951 m. R. Baranikas studijavo Čikagoje, Niujorke, Paryžiuje. 1951 m. grįžo į Niujorką ir buvo profesionalus dailininkas.

R. Baranikas laikomas protesto menininku ir formalistu, tęsiančiu abstrakčiosios tapybos tradicijas, o jo tapyba apibūdinama kaip politinis

abstrakcionizmas. Jis dalyvavo sąjūdyje prieš karą Vietname, sukurdamas bene ryškiausią savo kūrybos ciklą „Napalmo elegija“.

Su savo darbais R. Baranikas ne kartą lankėsi Lietuvoje. Paskutinį kartą į Lietuvą jis atvyko 1996 m., Vilniaus šiuolaikinio meno centre surengė parodą, skirtą tėvui, motinai ir mažametei sesutei, žuvusiems gimtųjų Anykščių šiluose. Mirė 1998 m. kovo 6 d. Santa Fe (Naujosios Meksikos valstija, JAV).

Anykščių miesto bendruomenių iniciatyva R. Baraniko atminimui Anykščių senamiestyje pastatytas vardinis suoliukas su įrašu „Gyvenimo paveikslui pakanka ir poros spalvų“ / Rudolfas Baranikas (1920–1998) / Anykščių vaikas. Lietuvos patriotas. Pasaulio taikos dailininkas“.

Esame kelintos kartos anykštėnai

Mes, Baranikai, esame kelintos kartos anykštėnai: mūsų puikiame gimtajame miestelyje (dabar jis tikriausiai jau miestas) gyveno mūsų tėvai, seneliai, o gal ir proseneliai. Enciklopedijoje ir kituose žinyuose nurodoma, kad aš gimiau Ukrainoje. Tas teisinga. Bet aš dabar visur rašau, kad gimiau Lietuvoje. Kodėl? Ogi dėl to, kad mano tėvai ir protėviai gyveno Lietuvoje, bet Pirmojo pasaulinio karo metu buvo pasitraukę į Ukrainą, iš kur grįžo 1920 m., atsiveždami mane, kelių mėnesių kūdikį. Taigi, atsimenu tik Anykščius.

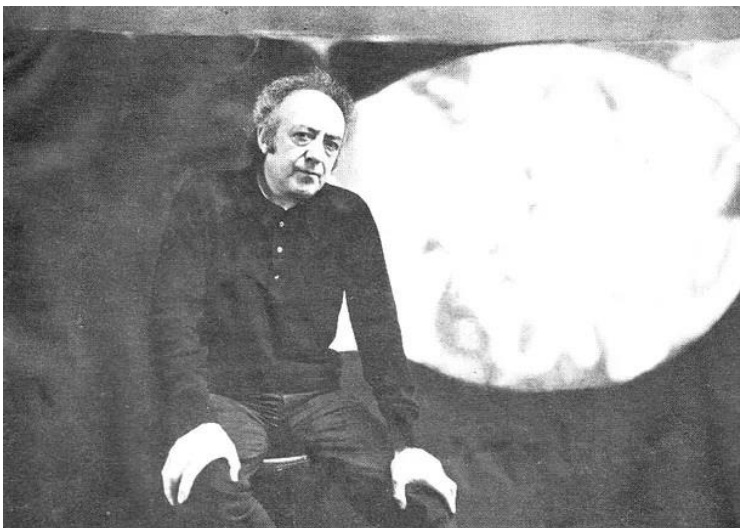
Tarpukariu Anykščiuose veikė trijų pakraipų žydiškos mokyklos: tarbut, javne, jidiš. Visose trijose žydų mokyklose lietuvių kalba buvo dėstoma, bet nebuvo dėstomoji. Beje, tas mokyklas baigė ir į lietuvišką Anykščių progimnaziją įstoję vaikai pirmoje klasėje iš diktantų gaudavo vienetus ir dvejetus. Tačiau atsirasdavo ir tokių, kurie savuoju lietuvių kalbos mokėjimu stebindavo pačius lietuvius. Toks buvo trejais metais už mane jaunesnis mano brolis Joselis. Pakviestas prieš klasę, jis taip puikiai padeklamavo Maironio „Trakų pilį“, kad netgi žydams neprielankus mokytojas T. Glodas nustebeš kartojo: „Kaip gali žydas taip puikiai deklamuoti lietuviškai“?! Glodas būtų dar labiau nustebeš, jeigu būtų sužinojęs, kad vėliau Joselis Baranikas dirbo lietuviško laikraščio stilistu, lietuvių kalbos ekspertu...

Žydų vaikai, kurie mokėsi Anykščių progimnazijoje, antisemitizmo nepatirdavo. Beveik visi mokytojai mūsų atžvilgiu buvo objektyvūs, tolerantiški, nors ne visi vaikai, baigę žydų pradžios mokyklas, iš pradžių sklandžiai kalbėjo lietuviškai. Mokiniai lietuviai iš mūsų nesišaipė, niekas mūsų nepravardžiavo.

Esu Jums labai dėkingas už mano klasės nuotrauką. Jums sunku įsivaizduoti, kokią didelę reikšmę ji man turi, kiek emocijų kyla žiūrint į tą tolimą praeitį, galima sakyti, kitą gyvenimą. Nuotraukoje lengvai atpažinau Glodą, Bortkevičių ir kun. Grigaliūną. Pats save atpažinau. Jeigu neklystu, aš trečioje eilėje, už mokytojų, antras iš dešinės. Į kairę nuo manęs – Adamonis. Viršutinėje eilėje pirmas iš kairės – Civinskas, kuris savo šeimoje kalbėjo lenkiškai ir pagal tautybę buvo laikomas lenku. Iš mergaičių galiu atpažinti bent tris. Pirmoje eilėje, kairėje, plačiai šypsosi Lidija Kupstaitė, kuri vėliau tapo garsia aktore. Trečia iš kairės, su ilgomis kasomis – labiausiai religinga mokinė Andriškevičiūtė. Viršuje, įsimaišiusi tarp berniukų, maloniai besišypsanti Povstanskytė. Labai gerai atsimenu Bronių Zabiėlą, su kuriuo buvau susidraugavęs. Jis visuomet kalbėjo apie „veido išraiškas“ ir jau buvo aišku, kad jis bus teatro žmogus. Bet nuotraukoje jo nerandu, nebent tas su baltais marškiniais...

Iš mokyklos gyvenimo liko tik fragmentiški atsiminimai. Mes visi labai gerbėme mokyklos direktorių Matą Grigonį, tylų, mandagų, aristokratiškos išvaizdos žmogų. Atsimenu, atsisveikinti su juo susirinkome mokyklos salėje. Po visų kalbų, kai mes užtraukėme „Ilgiausių metų“, pravirko ne tik direktorius, bet ir daugelis mokinių. Gera atsimenu Januškevičių, Glodą, Kiškį, Bortkevičių, kuris man atrodė rimčiausias ir labiausiai pažangus. Puikiai prisimenu kapelioną Grigaliūną, tolerantišką, liberalų žmogų. Nors nesu katalikas, jis man rodė daug simpatijų. Mūsų klasėje buvo, rodos, trys žydų tikybos mokiniai (nors aš buvau ateistas) ir vienas protestantas – Žvelginas. Mes, ne katalikai, likdavome klasės suoluose ir per tikybos pamokas, nes nesinorėjo, ypač žiemos metu, visą valandą būti lauke. Pamokos metu sekdavome, ką studijuoja klasė, ir dažnai man norėdavosi atsakyti į kapeliono klausimus. Kartą jis, lyg pastebėjęs iš mano veido, kad noriu prabilti, pasakė: „Na, atsakyk, atsakyk, Baranikai...“ Per Tarptautinį Raudonąjį Kryžių prieš Kalėdas pasikeisdavome dovanėlėmis su kokio nors Amerikos miesto mokyklos mokiniu. Mes dažniausiai siųsdavome per rankdarbių pamokas iš faneros išpjautus darbelius, o tie, kurie gražiai piešė, – piešinius. Atsimenu, nusiunčiau nupieštą ir įrėmintą Vytauto Didžiojo portretą. Dabar galiu įsivaizduoti, kaip buvo nusivylęs mokiniš Čikagoje, gavęs nepažįstamo žmogaus portretą... Buvau nusivylęs ir aš, nes gavau kažkokį medinį rutuliuką, apvyniotą šniūreliu. Niekas nesuprato, kas čia per daiktas. Tik mokytoja išaiškino, kad tai tuo laiku Amerikoje buvęs populiarus žaislas jo-jo.

Anykščių progimnaziją baigiau 1935 m. Iki šių dienų atsimenu klasės sąrašą: Adamonis, Andriškevičiūtė, Baleišis, Baranikas, Civinskas, Gaidamavičiūtė, Kupstaitė...

Rudolfas Baranikas prie savo paveiklo „Napalmo elegija, Nr. 1“